

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 10.

Onsdagen den 7 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 31 nästlidne månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra regementskvartermästarbostället $1\frac{1}{8}$ mantal Bredsättra n:o 3 i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra fanjunkarebostället 1 mantal Appuna n:o 2 Orrgården jämte Appuna n:o 13, en åker, i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra korpralsbostället 1 mantal Gustad n:o 2 Käll- eller Korpralsgård i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra militiebostället Gärstad n:o 1 Mellangård i Östergötlands län hörande områden;

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra kronofogdebostället $\frac{1}{2}$ mantal Alsheda n:o 3 Skomakargården i Jönköpings län hörande lägenhet;

n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra mönsterskrifvarbostället $\frac{3}{4}$ mantal Alsheda n:o 6 Ännagård i Jönköpings län hörande lägenhet;

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva;

n:o 20, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord;

n:o 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fortfarande bestånd af en med magnesitaktiebolaget Tarrekaise afslutad öfverenskommelse rörande vissa mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

Första Kammarens Prot. 1906. N:o 10.

n:o 22, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor; och

n:o 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda järnvägsanläggningar.

Herr talmannen anförde, att han efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren finge hemställa, det Första Kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 10 innevarande månad, skulle företagas val af valmän jämte suppleanter för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare.

Denna hemställan bifölls.

Företogs val af sex revisorer för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästkommande oktober; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till revisorer följande ledamöter af Riksdagens Första Kammare:

herr af <i>Ekenstam, C. F.</i> ,	med 87 röster,
friherre <i>Trolle, N. A. A.</i> ,	» 87 » ,
» <i>Klingspor, C. G. A.</i> ,	» 86 » ,
» <i>Falkenberg, C. H.</i> ,	» 85 » ,
herr <i>Paulson, P.</i> ,	» 85 » ,
» <i>Walín, G. A.</i> ,	» 85 » .

Företogs val af tre revisorssuppleanter för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, därtill hafva blifvit utsedde följande ledamöter af Riksdagens Första Kammare:

herr <i>Swartz, C. J. G.</i> ,	med 64 röster,
» <i>Lilliesköld, J. A.</i> ,	» 59 » ,
» <i>Ros, G.</i> ,	» 58 » .

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till valmän:

herr <i>Behm</i>	med 80 röster,
» <i>Berg, G. A.,</i>	» 80 » ,
» <i>Berg, Lars,</i>	» 80 » ,
» <i>Berggren</i>	» 80 » ,
» <i>Berlin</i>	» 80 » ,
» <i>Björklund,</i>	» 80 » ,
» <i>Björln,</i>	» 80 » ,
» <i>Blomberg</i>	» 80 » ,
» <i>Cavalli,</i>	» 80 » ,
» <i>Grundberg,</i>	» 80 » ,
» <i>Hägglund,</i>	» 80 » ,
grefve <i>Klingspor, Ph.,</i>	» 80 » ,
» <i>Lewenhaupt,</i>	» 80 » ,
herr <i>Melin</i>	» 80 » ,
» <i>Nilsson</i>	» 80 » ,
grefve <i>Posse</i>	» 80 » ,
herr <i>Ros</i>	» 80 » ,
» <i>Sandqvist</i>	» 80 » ,
» <i>Sjöholm</i>	» 80 » ,
» <i>Säve</i>	» 80 » ,
» <i>Tham, Seb.</i>	» 80 » ,
» <i>Walén</i>	» 80 » ,
» <i>Waldén</i>	» 80 » ,
» <i>Weinberg</i>	» 80 » .

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit utsedde till valmanssuppleanter:

herr <i>Håkanson</i>	med 69 röster,
grefve <i>von Rosen</i>	» 68 » ,
herr <i>Hedborg</i>	» 68 » ,
» <i>Björck</i>	» 68 » ,
» <i>Andersson, Gustaf,</i>	» 68 » ,
» <i>Lindgren</i>	» 67 » ,

sedan ordningen emellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af fem ledamöter i Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, till hvars behandling hänvisats den inom kammaren väckta motionen n:o 27; och befunnos, efter valförrättningens slut, därtill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Berg, G. A.</i> ,	med 82 röster,
» <i>Hedborg</i>	» 82 » ,
» <i>Björck</i>	» 81 » ,
» <i>Jonsson, O.</i> ,	» 80 » ,
» <i>Kennedy</i>	» 79 » .

Företogs val af två suppleanter i kammarens tillfälliga utskott n:o 2; och befunnos, efter valförrättningens slut, därtill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Berg, Volrath</i> ,	med 68 röster,
» <i>Boman</i>	» 68 » ,

sedan ordningen dem emellan blifvit genom lottning bestämd.

Herr statsrådet *Tamm* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående anordnande af undervisning i huslig ekonomi i folkskolor, högre folkskolor och folkhögskolor.

Angående lagändringar, påkallade af unionsupplösningen. Föredrogs å nyo lagutskottets den 3 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen med begäran om framläggande af förslag till de lagändringar, som påkallas af upplösningen af unionen mellan Sverige och Norge, m. m.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehafvt två till utskottet hänvisade likalydande motioner, väckta inom Första Kammaren under n:o 14 af herrar friherre *J. T. Gripenstedt*, *C. O. C. J. Nordenfalk*, *S. A. A. Lindman*, friherre *C. H. Falkenberg*, *O. Björklund*, *Fredrik E. Pettersson*, grefve *C. O. Taube* och *T. A. Säve* samt inom Andra Kammaren under n:o 32 af herrar *G. S. Neiglick*, *C. J. Odman*, *C. T. Lind* i Tanum, *O. N. Olsson* i Heden, *J. Larsson* i Presstorp, *H. Andersson* i Grimbo, *D. M. Lyckholm* och *C. H. Wallentin*.

I dessa motioner hade föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt framlägga förslag till de lagändringar, som upplösningen af föreningen mellan Sverige och Norge kunde anses påkalla, äfvensom i öfrigt i de i motionerna berörda hänseenden vidtaga de åtgärder, hvartill unionens upplösning gifvit anledning.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Friherre Gripenstedt: Efter de upplysningar, som herr statsministern lämnat lagutskottet, må det vara förklarligt, att utskottet kommit till det slut, som det gjort; och jag skall icke framställa något från utskottets hemställen afvikande yrkande. Men jag ber dock att få yttra några ord i frågan för att söka påvisa det berättigade och behöfliga i, att Sverige gentemot Norge gör gällande konsekvenserna af unionens upplösning.

Angående lagändringar, påkallade af unionsupplösningen.

(Forts.)

Om någon tror, att svenska undersåtar i Norge åtnjuta i förhållande till andra länders undersåtar samma företrädesrättigheter som normännen i Sverige i förhållande till andra utlänningar, så är detta en villfarelse. Beträffande jordförvärf är det visserligen sant, att efter år 1888 rätten att besitta jordbruksfastighet i Norge är inskränkt för utlänningar i allmänhet, men icke för svenskar, och att således där i detta fall gäller något motsvarande till hvad här i Sverige är stadgadt rörande normän. De svenska jordförvärfven i Norge äro likväl, såvidt jag vet, en obetydlighet mot de vidsträckta possessioner, som normän inköpt i Sverige, där deras jordförvärf tagit en betydande och oroande utsträckning. Men om man fränser rätten till jordförvärf, gäller i afseende å all annan näringsdrift, att svenskar i Norge icke åtnjuta större förmåner än andra utlänningar. I Sverige däremot intaga normännen en särställning.

Om man för framtiden, under förutsättning af reciprocitet ej blott till namnet utan äfven till gagnet, beviljar Norge och normännen här i Sverige samma förmåner som andra mest gynnade nationer, då tror jag, att vi komma på rätt bog, men några förmåner därutöver är det sannerligen icke skäl att bevilja dem. Under unionstiden var det tämligen naturligt, att man gjorde vissa koncessioner för att nå samförstånd och stärka samhörighetskänslan. Att man misslyckades däri, är till fullo bevisadt, men uppsåtet var godt, och därför kunde åtgärderna i sådan riktning icke blott förklaras, utan äfven försvaras. Nu åter är förhållandet ett helt annat och vi måste göra klart både för oss själfva och andra, att Norge för oss nu är *utland* och att vi endast hafva att taga vara på våra egna intressen.

Det är hufvudsakligen de politiska och ekonomiska intressena, som jag nu syftar på. Den juridiska sidan af saken fäster jag mig mindre vid, ehuru det naturligtvis äfven finnes en del paragrafer i vår strafflag och andra lagar, som härleda sig från unionstiden och hvilka böra revideras. Såsom ett åpropos kan jag nämna, att redan år 1902 uteslötos ur den norska strafflagen alla bestämmelser om brott mot unionen.

Men jag återgår till frågan om de ekonomiska intressena. Dessa våra ekonomiska mellanhafvanden med Norge äro beroende icke blott af lagar, som tillkommit med Riksdagens medverkan, utan äfven af förordningar, tillkomna på administrativ väg. Dessa förordningar kunna af Kungl. Maj:t när som helst utan vidare upphävas. Någon antydning, att meningen är att så skall ske, förekommer dock icke ens i statsministerns skrifvelse till lagutskottet, oaktadt den motion, hvilken blifvit väckt af mig m. fl., påpekar icke blott nödvändigheten af förändringar i lagar, utan äfven vidtagande i öfrigt af de åtgärder, hvartill unionens upplösning gifvit anledning.

Angående
lagändrin-
gar, påkalla-
de af unions-
upplösnin-
gen.

(Forts.)

Jag skall till sist fästa mig vid ett särskildt ekonomiskt aftal, som vi ha med Norge, nämligen samtrafikaftalet mellan de svenska och norska järnvägarna. Enligt detta aftal behandlas de norska järnvägarna såsom de enskilda svenska banorna. Tarifferna äro beräknade med en fallande skala efter *sammanlagda* väglängden af de svenska och norska banorna, icke för de svenska banorna *enbart*. Härigenom kunna under vissa förhållanden förmåner uppstå för transitotrafiken öfver norska hamnar på bekostnad af trafiken på våra egna. Nu är det sant, att genom Karlstad-konventionen transitotrafiken från det ena landet genom det andra blifvit betryggad, och detta är godt och väl; däremot har jag ingen anmärkning att framställa. Men ju mindre vi begagna vår rätt, dess bättre är det i nationalekonomiskt afseende, såvidt jag kan finna. Hvarför skulle vi låta vår export eller import gå transito Norge, om vi kunna leda den öfver våra egna hamnar? Det är möjligt, att en och annan enstaka svensk undersåte kan ha fördelar af status quo jemväl i samtrafikaftalet, men för Sverige i dess helhet tror jag icke det är gagneligt.

Det talades så vackert under fjolårets sommar om nationell samling. Det gäller nu enligt min mening att beträda den vägen och, då omständigheterna blifvit sådana de nu äro, taga steget fullt ut och göra rent hus i det unionella boet.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Jag skall icke begagna den ofta anlitade utvägen att gifva mig in på något slags bemötande eller kritik af lagutskottets motivering; det är, med förlof sagdt, för mig i denna fråga af mera sekundär betydelse, om lagutskottet lyckats gifva den lyckligaste formen åt hvad det velat komma med eller ej. För mig står det fast, att syftet med motionen ha vi dock, hoppas jag, vunnit, det syftet nämligen att så snart som möjligt få till stånd en reglering af förhållandena till Norge, en reglering öfver hela linjen. Ty det är gifvet, att det är både politiskt och ekonomiskt klokt att, då en sådan sak skall ske, göra den på en gång för att undanröja tvisteämnen och anspråk, som eljes kunna framkomma och, huru små de än äro hvar för sig, uppröra stämningen under längre tid framåt.

Nu ha vi i motionen särskildt omnämnt, att vissa lagändringar borde ske. Den föregående talaren fäste ytterligare uppmärksamheten på, att en del kungl. förordningar, tillkomna på administrativ väg, borde upphöra att gälla. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på ett missförhållande, som, ehuru utan något som helst stöd i gällande lagar och författningar, har bedrifvits och fortfarande bedrivs och som förorsakar intrång i svenska mäns tjänsteutöfning. Jag syftar härvid på den olaga lotsning i svenska farvatten, som under en längre följd af år drifvits af norska lotsar, och jag ber kammaren tillåta mig att dröja några ögonblick vid den frågan, hvilken icke är af så obetydlig innebörd och hvilken länge och väl varit föremål för myndigheternas uppmärksamhet. Hela gången af detta ärendes behandling är ett eklatant bevis på svensk undfallenhet och på formalistisk långsamhet i behandlingen.

Den 2 april 1901 gick lotsstyrelsen in till Kungl. Maj:st och omförmälde det af mig här åsyftade förhållandet. Det är nämligen så,

att i norska lotsreglementet kap. 4, § 27 mom. 1 — vill jag minnas — finnas bestämmelser meddelade, som göra, att de norska lotsarna finna det med sin fördel förenligt att lägga sig långt ut till hafs för att därifrån lotsa fartyg till norska hamnar. De ligga ända nere i närheten af Marstrand, och jag har själf en gång vid besök på Väderöarna utanför Fjällbacka sett, huru det är ställt; där finnes en hamn, som kallas norska hamnen, just därför att de norska lotsarna lägga sig där, då de vilja passa på fartyg, våra lotsar till förfång. Dessa fartyg lotsa de sedan genom svenskt farvatten, genom Koster-rännan, upp till norska hamnar, således genom ett farvatten i vår skärgård, där utprickningen och underhållet i öfrigt af hela farleden bekostas af Sverige. Det är ett ganska egendomligt förhållande. Som sagdt, den 2 april 1901 gick lotsstyrelsen in till Kungl. Maj:t och omförmälde detta förhållande samt begärde antingen sådana förändringar i gällande bestämmelser, hvarigenom man kunde få denna trafik att upphöra, eller ock ändring af den svenska lotsstadgan till likhet med hvad i nämnda afseende var stadgad i den norska. Men efter att hafva hört alla myndigheter och fått deras tillstyrkan till denna begäran, behagade Kungl. Maj:t den 17 mars 1905, således efter nära 4 års fundering, lämna det besked, att Kungl. Maj:t icke funnit anledning att bifalla lotsstyrelsens förevarande framställning. Som motiv därtill anfördes, att Kungl. Maj:t vänt sig till vederbörande norska departement, och att detta efter att ha hört öfverlotsen i det Söndenfeldske Norge sagt sig icke kunna tillmötesgå den af Kungl. Maj:t framställda begäran, att svenska lotsar måtte tillerkännas samma rätt i norska farvatten, som de norska lotsarna själfva tagit sig i de svenska. Under tiden hade lotsfördelningschefen i Göteborg gång efter annan kommit med rapporter, som belyste saken, och en inspektion år 1903 af generallotsdirektören bekräftade på ett eklatant sätt de missförhållanden, som i ifrågavarande afseende ägde rum. Jag ber att få uppläsa blott några rader af en rapport, afgifven den 25 augusti 1905 af lotsdistriktschefen, hvilken rapport visar, huru förhållandena gestaltade sig sistlidne sommar. Han meddelar nämligen i densamma: »att norska lotsar, i trots af att jag genom personlig hänvändelse till Overlodsen i det Söndenfeldske Overlodsdistrikt i Horten sökt att utverka förbud därför, fortfarande verkställa lotsning af fartyg, såväl söder om Griscbådarna och vidare mellan de svenska skären Drammarne som ock öfver Kosterfjorden till norska hamnar. Tillförne har denna lotsning skett helt öppet med den norske lotsens tjänstetecken blåsande å det fartyg, där han verkställde lotsningen, men på sista tiden har lotspersonalen å Nordkoster uppgifvit sig ha anledning misstänka, att vid lotsning genom de svenska farvatten tjänstetecknet nedhalats, genom hvilken åtgärd den norske lotsen — medveten om det olagliga i sin handling — sökt dölja densamma.» På detta svarade kungl. lotsstyrelsen den 7 november samma år, att om förhållandena vore sådana, borde lotsdistriktschefen tillhålla lotsarna att för bevakande af sina egna intressen preja dessa fartyg. Lotsstyrelsen reducerade sålunda till en uteslutande ekonomisk fråga detta, att en främmande makt undersåtar lotsa fartyg genom de svenska farvatten. Emellertid har det

*Angående
lagändringar,
påkallade af unions-
upplösningen.*

(Forts.)

*Angående
lagändrin-
gar, påkalla-
de af unions-
upplysnin-
gen.*

(Forts.)

påvisats af samme distriktschef, hvilken ekonomisk förlust vårt lotsverk härigenom lider och huru svårt det kan blifva att tillfredsstäl- lande rekrytera lotspersonalen, då på det sättet en del af dess löne- förmåner gå bort. Denna hans skrifvelse kom in till Kungl. Maj:t i november, med tillstyrkan af lotsstyrelsen, men ännu har Kungl. Maj:t ej fattat något beslut i anledning af densamma.

Jag frågar mig då: hvarför hvilat Kungl. Maj:t på saken? Hvar- för har icke vederbörande departementschef hemställt om att få ett beslut i detta ärende, som sedan nära 5 år hvilat under Kungl. Maj:ts ögon, helst då det förhållande, som torde ha varit grunden till att den anmärkta olagligheten tillåtits, nu upphört?

På den motion i enahanda syfte, som framlämnats i Andra Kam- maren, finnas underskrifter af samtliga representanterna från Bohus- län; det är gifvet, att vi, som bo i en gränsprovins, skola mer än många andra känna de missförhållanden, som understundom råda i afseende å Norges förhållande till oss, och våra tankar riktras då naturligtvis äfven på den gränshandel, som där existerar. Vi veta, att sedan bestämmelserna om denna handel infördes år 1897, gjordes redan åren 1902 och 1903 hos Kungl. Maj:t framställningar, hvori påvisades, huru dessa bestämmelser vantolkades och fördelarna af desamma nästan uteslutande, kan man säga, kommo norrmen till godo. Den 17 mars 1904 skref Riksdagen till Kungl. Maj:t och be- gärde en utredning, huruvida icke ändrade bestämmelser borde in- föras i detta afseende — de antagas som bekant af Riksdagen år från år, och giltighetstiden utgår den 15 maj. Emellertid meddelade Kungl. Maj:t, efter att hafva hört samtliga länsstyrelser i gräns- provinserna och generaltullstyrelsen, att Kungl. Maj:t ansåg ännu ytterligare utredning vara erforderlig, och följden är den, att lagen fortfarande är som den varit och alltjämt vantolkas till nackdel för oss. Vilja vi ha vårt handelsområde ostördt, så måste bestämmelserna i denna lag ändras. Men man vet, huru svårt det är i Sverige att skriva lagar och författningar, som icke kringgås, ty då de skrivas, tyckes man icke ha blicken öppen för alla eventualiteter. Ett bevis för dagen härpå är det förslag, som föreligger om ändrade bestäm- melser för virke, som flottas eller skeppas från Sverige; i förord- ningen angående skogsvårdsafgifter har man nämligen begätt den uraktlåtenheten, att man icke uppmärksammat alla de sätt, på hvilka virkestransport till utlandet kan äga rum, och följden har blifvit, att man anordnar export genom flottning, hvarigenom ingen export- afgift behöfver utgå.

Den förste ärade talaren nämnde något om utlänningars jord- förvärf i gränsprovinserna. Jag har försökt att få reda på, huru stor areal svensk jord befinner sig i utländska händer, men det har icke lyckats mig, enär den statistik, som skulle anlitas, icke varit så upp- ställd, att man af densamma kan få fram en dylik arealuppgift; men får jag lita på de upplysningar, som jag fått under hand, är det fråga om högst betydande områden, och de ökas nu med hvar dag, ty man vet ju, att då fråga är om antagande af en lag, som hotar att inskränka någons rätt, så kommer under den tid, som hinner gå, innan lagen blir antagen och promulgerad, spekulationen att begagna

sig af denna tidrymd för att tillskansa sig i tid de fördelar, som ej skulle stå att erhålla några månader senare. Allt detta är saker, som göra, att vi här i fråga om Norge ej längre böra töfva, utan skynda att helt reglera förhållandena.

Här har talats om att vi böra söka få en nationell samling; jag vill då säga, att denna samling äfven bör sträcka sig därhän, att vi samfaldt söka att tillvarataga våra intressen på det ekonomiska området. Sverige måste på allvar tänka på den bjudande nödvändigheten, att det måste vara starkt på det ekonomiska området. Hvert man än blickar, ser man, huru Sverige står allt mera ensamt och isolerad för sig och måste lita till sig själf. Jag skulle beklaga, om den dagen kommer, då Sverige icke är det ekonomiskt starkaste af länderna i norden, ty då är ofriden nära. Det går icke an, att den trötthetens ande, som under de sista åren af unionen hvilade öfver oss, får dröja kvar; vi måste koncentrera oss och anstränga oss, vi måste anlita alla våra hjälpkällor och taga vara på vårt lands alla rikedomar samt själfva utnyttja dem, de må nu hämtas ur åker, ur grufvor, ur skogar eller ur vattenfall.

Herr Nordenfalk: Äfven enligt min mening är det af stor vikt, att den uppgörelse, som det nu är fråga om att få till stånd i anledning af upplösningen af unionen med Norge, kommer att omfatta icke allenast bestämmelser i allmänna lagen, utan äfven sådana i administrativt väg tillkomna, hvilka icke stå tillsammans med det förhållande, hvori det med Sverige en gång förenade landet numera kommit till oss. Det är uppenbarligen angeläget, att regeringen med sin vidsträcktare blick öfver hela fältet af mellanhafvanden mellan de båda folken tager alla dylika bestämmelser i betraktande för revision af desamma i den mån det kan ifrågakomma. Saken är här ju icke allenast den, att Sverige skall återfå de medgifvanden, som det kunnat göra ett land, hvarmed det varit i union, men icke vill lämna ett land, som står oss så främmande som nu Norge, utan ock att genom en dylik revision undanröja alla möjligheter till misstämningar folken emellan till följd af olika tolkningar af äldre bestämmelser. Det är i sådant hänseende jag har en anmärkning att framställa mot betänkandet, och det är den att det vill synas, som hade lagutskottet ansett uppgörelsen endast omfatta lagförändringar och förbisett, att bestämmelser också äro tillkomna i annan väg, af ganska stor, ja, kanske större vikt än de, som fordra högsta domstolens hörande, innan de ändras.

Vi hafva en hel mängd författningar, som innehålla bestämmelser om vårt och Norges förhållande till hvarandra i ekonomiskt och administrativt hänseende; särskildt hafva fattigvårdsfrågorna föranlett en mängd stadganden. För öfrigt är det öfverflödigt att uppräknade bestämmelser, som synas böra undergå förändring eller upphävas. Blott en detalj såsom exempel. Genom ett kungl. bref af år 1818 bestämdes, att svenska och norska ämbetsmän skulle direkt skriftväxla med hvarandra i alla ämbetsärenden. Står denna bestämmelse fortfarande i kraft den dag som i dag är? Jag vet icke, huru uppfattningen härom är inom den svenska ämbetsmannakåren. Jag

*Angående
lagändringar,
påkallade af unions-
upplösningen.*

(Forts.)

*Angående
lagändrin-
gar, påkalla-
de af unions-
upplösning-
gen.*

(Forts.)

tror, att en del anse, att författningen upphört att gälla genom unionsupplösningen. Andra åter torde anse, att föreskriften skall åtlidas, tills den blifver formligen upphäfd, äfven med risk att den tillskrifne norske ämbetsmannen befinnes hafva en motsatt uppfattning och nekar mottaga dylika skrivelser. Norge som en suverän stat har ju rättighet att fordra, att skriftväxlingen med en annan stats tjänstemän skall gå genom regeringen.

Motionärerna hafva särskildt framhållit dessa två sidor af saken i det de uttryckligen säga, att det icke blott är lagförändringar, som behöfvas, utan anhålla äfven, att Kungl. Maj:t i öfrigt måtte i ofvan berörda hänseenden vidtaga de åtgärder, hvartill unionens upplösning gifver anledning.

Man kan säga, att utskottet icke uttalat sig mer än om en del af motionen.

I herr statsministerns skrivelse begagnas ordet lagförslag och talas om högsta domstolens hörande. Men just i hans tillmötesgående att lämna upplysning i frågan ligger det nära till hands att antaga, att utskottet bort söka upplysning, huruvida regeringen tänkt sig allenast en ändring af lagbestämmelserna eller om den verkligen vore sinnad att göra en fullständig revision af alla de bestämmelser, som uppkommit genom unionsförhållandet.

Under andra förhållanden hade dessa anmärkningar föranledt mig yrka återremiss till utskottet af betänkandet. Nu afstår jag i likhet med flera andra motionärer därifrån, när jag hyser den vissa förhoppningen, att regeringen nu, när den en gång tagit saken om hand, skall finna angeläget, att revision göres i så vidsträckt mån som jag här har antydt.

Herr Sjöcrona: Det lär väl icke finnas någon enda ledamot i denna kammare, som inte till fullo, ja, af fullaste hjärta erkänner riktigheten utaf den önskan, som fått sitt uttryck i de afgifna motionerna. Jag behöfver därför icke närmare ingå i något slags yttrande om hvad den förste talaren anförde vidare än att jag kan säga, att jag i allt hufvudsakligt instämmer med honom. Jag instämmer också med hvad den andre talaren har anført och hade väl icke behöft begära ordet för att tillkännagifva detta. Men i anledning af den siste talarens anförande och då jag därjämte hört en och annan ledamot här i kammaren uttala den uppfattningen, att utskottet måhända hade bort låta motionerna hvilat, till dess vi fått se, om Kungl. Maj:t kom in med någon proposition i ämnet, skall jag be att få yttra några få ord.

De föreliggande motionerna sluta alla med det yrkandet, att Kungl. Maj:t måtte »snarast möjligt framlägga förslag till de ändringar, som upplösningen af föreningen mellan Sverige och Norge kan anses påkalla, äfvensom i öfrigt i ofvan berörda hänseenden vidtaga de åtgärder, hvartill unionens upplösning gifvit anledning».

Här antydes icke på minsta sätt, att utskottet skulle söka åstadkomma någon utredning om, i hvilka hänseenden sådana förslag borde till Riksdagen framställas. Det säges uttryckligen i dessa motioner, att anledningen hvarför de väckts varit den, att man hade

väntat initiativ från Kungl. Maj:t i detta hänseende, men, att döma af trontalet vid riksdagens öppnande, häntydde ingenting på att regeringen hyste den meningen. Nu har ju emellertid regeringens främste man uttryckligen tillkännagifvit:

»att regeringen gifvetvis haft sin uppmärksamhet fäst på frågan om förändring i berörda förhållanden; att förslag i sådant afseende utarbetats af justitiedepartementets lagbyrå;

att förslaget, så snart det hunnit genomgå granskning i statsrådsberedningen, kommer att remitteras till högsta domstolen;

samt att proposition i ämnet, efter det domstolens yttrande inkommit, kommer att aflåtas till Riksdagen».

Här säges ju alldeles uttryckligen, att så snart högsta domstolens yttrande inkommit, så har Riksdagen att vänta en proposition i ämnet. Den omständigheten, att Kungl. Maj:t vill eller redan har inhämtat högsta domstolens utlåtande i saken, innebär naturligtvis icke, att det är uteslutande sådant, som skall regleras genom lag, som Kungl. Maj:t har under öfvervägande, utan endast att det, som skall regleras genom lag, måste blifva föremål för högsta domstolens yttrande. Man har väl då all anledning vänta, att Kungl. Maj:t i de propositioner, som aflåtas till Riksdagen, kommer att behandla ämnet i sin helhet, såvidt detta är möjligt. Under sådana förhållanden kan det väl icke rimligtvis ifrågasättas, att Riksdagen skulle aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t och begära, att han skulle vidtaga en åtgärd, som Riksdagen vet att han håller på att vidtaga.

Man har, som sagdt, ifrågasatt, att motionerna borde hvilat, tills man fått se de propositioner, som kunde komma att aflåtas till Riksdagen, eller om detta skedde. Meningen därmed skulle väl då vara, att om någon proposition icke komme, skulle man aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t, men här har ju uttryckligen sagts, att, såvidt någon möjlighet finnes, får Riksdagen proposition i ärendet. Visar det sig, att ingen proposition kommer, så lär det väl vara för sent att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran att få en proposition till denna Riksdag, ty då är det omöjligt för Konungen att villfara en sådan af Riksdagen uttalad önskan.

Jag kan icke finna annat än att utskottet rätt förfarit, då det gjort förevarande hemställan, och en af motionärerna, som haft säte i utskottet, har icke inom utskottet haft något att häremot invända. Jag får således yrka, att kammaren måtte bifalla hvad utskottet hemställt.

Friherre Palmstierna: Det är en formell sak, jag skulle vilja vidröra. Jag förstår mig icke på det formella i allmänhet, men här tycker jag, att det är iögonenfallande, nämligen just det som ordföranden i lagutskottet nyss vidrörde, det, att motionerna icke fått hvila tillsvidare. Det finnes väl icke något skäl för utskottet att nu säga, att motionerna icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

För det första kan det ju hända, att, oaktadt allt arbete inom regeringen; och högsta domstolen, någon proposition icke kan framläggas vid denna riksdag. Det är ju en möjlighet, om än icke sannolikt.

Angående lagändringar, påkallade af unionsupplösnigen.

(Forts.)

*Angående
lagändrin-
gar, påkalla-
de af unions-
upplösnin-
gen.
(Forts.)*

Vidare är det möjligt, att denna proposition icke vidrör annat än vissa lagar, och man kan tänka sig, att Riksdagen vill hafva en större utredning. Då hade det väl icke varit någon olägenhet, att motionerna fått ligga på lagutskottets bord, tills den kungl. propositionen kommit. Det är ju alldeles gifvet, att lagutskottet under föreliggande förhållanden icke kunde hemställa om en skrivelse till Kungl. Maj:t, men det var väl icke något, som hindrade att motionerna fått vara kvar på bordet, tills kungl. propositionen framkommit.

Ordföranden i lagutskottet sade, att skulle icke någon proposition framkomma i ärendet, så är det för sent att skriva därom, ty då kan ärendet icke hinnas med vid denna riksdag. Det vore då, synes det mig, dess mera skäl att skriva, om mot förmodan icke någon kungl. proposition kunde komma nu, därför att Kungl. Maj:t kunde hinna göra undan utredningen till nästa Riksdag. Det är denna formella anmärkning, jag velat göra, nämligen att det synes som om lagutskottet kunnat låta motionerna hvila, tills den kungl. propositionen kommit.

Herr Trygger: Jag kan icke underlåta att, fastän jag icke gör något yrkande, yttra några ord.

Det förefaller mig nämligen som om den anmärkning, som herr Nordenfalk framställt, vore fullt berättigad. Af hans excellens statsministerns skrivelse till utskottet framgår tydligt, att statsministern icke har tänkt på annat än sådana lagar, som erfordra Konungens och Riksdagens sammanstående beslut samt högsta domstolens hörande, men när man läser motionerna, finner man, att motionärerna haft sin uppmärksamhet fäst på åtskilliga andra författningar. Hvar och en torde veta, att de viktigaste författningarna på detta område, om man ser saken praktiskt, äro de, som Konungen har rättighet att i kraft af sin ekonomiska lagstiftningsmakt förändra och upphäffa. Jag behöfver endast nämna 1868 års förordning, just den förordning, som ger norska undersåtar rätt att utan särskildt tillstånd äga och besitta fast egendom i Sverige och att här i riket drifva näring m. m. Den kan nästan med ett penndrag bringas ur världen, och jag kan svårligen tänka mig, att många myndigheter behöfva yttra sig innan så kan ske. Man bör således icke förtänka motionärerna, att de icke äro nöjda med det svar, lagutskottet gifvit dem, när man särskildt tar hänsyn till, att det grundar sig uteslutande på hans excellens statsministerns skrivelse. Det är väl ingen, som här i landet har något större intresse af att de paragrafer i strafflagen, som gifva norrmännen en särställning, så hastigt som möjligt ändras, utan det praktiska behöfvet gäller, som hvar och en måste erkänna, det ekonomiska området. Där har Konungen utan vidare all den makt, han behöfver, för att åstadkomma hvad en allmän svensk mening oafvisligen kräfver.

Jag har intet yrkande att göra, ehuru jag anser, att motionärer-
nas begäran varit fullt berättigad.

Herr Sjöcrona: I anledning af den siste talarens yttrande ber jag att ännu en gång få fästa uppmärksamheten därpå, att motionerna

i klämman innehålla en begäran, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt framlägga förslag till de lagändringar, som upplösningen af föreningen mellan Sverige och Norge kan anses påkalla, äfvensom i öfrigt i ofvanderörda hänseenden vidtaga de åtgärder, hvartill unionens upplösning gifvit anledning.

Angående lagändringar, påkallade af unionsupplösningen.

(Fort.)

Nu hafva vi af herr statsministern fått veta, att proposition eller propositioner i ämnet, efter det högsta domstolens yttrande inkommit, komma att aflätas till Riksdagen i fall, där det behöfves Riksdagens medverkan.

I första punkten af herr statsministerns skrifvelse framhålles ju vidare, att regeringen gifvetvis haft sin uppmärksamhet fäst på frågan om förändring i berörda förhållanden. Således äfven i de förhållanden, som kunna regleras genom användande af Konungens administrativa lagstiftningsrätt, och man lär väl icke behöfva påminna regeringen hvad den uttryckligen förklarar sig själfmant vilja göra.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Billing: En gammal regel i latinska grammatiken var, att fråga och svar skulle stå i samma kasus. Det är ju alldeles uppenbart, att här är det icke så, ty svaret på motionerna står icke i samma kasus som frågan i dem. Man kan t. o. m. säga, att här är icke svar alls på motionen i dess helhet, utan endast på den första delen af densamma. Detta gäller både lagutskottets betänkande och herr statsministerns skrifvelse. Då härtill kommer, såsom af sakkunniga ledamöter blifvit anmärkt, att hufvudsaken uti motionerna icke upptagits till besvarande af herr statsministern och icke upptagits af lagutskottet, då kan det väl icke vara riktigt, att Första Kammaren godkänner lagutskottets hemställan, sådan den föreligger, utan ärendet bör af kammaren återremitteras.

Jag anhåller att få yrka återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på återremiss vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning, innefattande öfvergångsbestämmelser rörande skjutsentreprenörs rätt till utskänkning af maltdrycker.

Öfvergångsbestämmelser rörande skjutsentreprenörs rätt till utskänkning af maltdrycker.

Genom proposition n:o 18, af den 5 januari 1906, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

*Öfvergångs-
bestämmelser
rörande
skjutsentreprenörs rätt
till utskänkning af
maltdrycker.*
(Forts.)

Förordning, innefattande öfvergångsbestämmelser rörande skjutsentreprenörs rätt till utskänkning af maltdrycker.

Skjutsentreprenör, med hvilken upprättats kontrakt om skjutsning under entreprenadperiod, som varit löpande under hela år 1905 och icke tilländagått med samma års slut, må, utan hinder af hvad förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905 samt kungörelsen samma dag angående vissa ändringar i stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 innehålla häremot stridande, under löpande entreprenadperiod bibehållas vid den rätt till maltdrycksutskänkning, som honom enligt före den 1 januari 1906 gällande bestämmelser tillkommit.

Denna förordning träder genast efter utfärdandet i kraft.

Utskottet hade hemställt, att ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Herr von Mentzer: I föreliggande utlåtande hemställer lagutskottet, att propositionen må af Riksdagen bifallas, men då efter min uppfattning goda skäl finnas för en annan mening än den, lagutskottet omfattat, skall jag be, att få försöka framlägga dessa skäl.

Såsom herrarna hafva sig bekant, så förändrades genom 1905 års maltdrycksförsäljningslag och en förordning angående förändring i skjutsstadgan gästgifvares och skjutsföreståndares ställning såsom ölförsäljare ganska väsentligt. Skjutsstationsföreståndare och gästgifvare hade förut, som bekant, rättighet men icke skyldighet att till vägfärande sälja öl. Genom de nya författningarna framtogs denna rättighet helt och hållet skjutsföreståndare, och i fråga om gästgifvarna inskränktes rättigheten därtill, att deingo utskänka öl till resande i sammanhang med servering af måltider. När de nya förordningarna promulgerades af Kungl. Maj:t, gjorde dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet det tillägget, att han ansåg, att det borde tagas under öfvervägande, »huruvida icke med hänsyn till gällande skjutsentreprenadaftal billighet och rättvisa kräfde, att genom någon öfvergångsbestämmelse rätten till maltdrycksutskänkning vid skjutsanstalterna för löpande entreprenadperiod reglerades så att icke alltför stora olägenheter i antydda afseende må vara att motse».

I anledning häraf infortrade han yttranden af samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande, och därvid erhöles de upplysningar, att skjutsentreprenadkontrakten gingo till ända den 1 januari detta år, då 1905 års författning skulle träda i kraft, i 4 län, men att kontrakten upphörde att gälla i 5 län 1 år, i 7 län 2 år, i 3 län 3 år, ja man kan ju säga i 3 län och därvid medtaga Blekinge län, fastän det där finnes undantag för vissa skjutsanstalter, i ett län tre år och tio månader och i 5 län 4 år, allt räknadt från förlidet års slut.

Nu kan det ju ligga nära till hands att säga, att då kontrakten sålunda löpa till ända i det ena länet efter det andra, så är det en obetydlighet att tala om dessa öfvergångsstadganden.

Men för dem det närmast rör, dem som bo invid skjutsanstalterna, är det icke någon obetydlighet. Jag skall bedja få erinra om ett typiskt fall, då personer, som bo intill en skjutsanstalt, endast för att slippa den öltrafik, som där ägt rum, slagit sig ihop och ropat in skjutsningen under sådana villkor, att de icke allenast icke skulle komma att få någon som helst ersättning af allmänna medel, utan dessutom skulle skjutsa gratis enhvar resande, som komme till skjutsanstalten i fråga; och hafva kontrakt därom upprättats. De ansågo det således ej vara någon obetydlighet, och jag försäkrar herrarna — ja, jag behöfver icke försäkra därom, ty hvar och en, som satt sig in i dessa förhållanden, vet — att det är en verklig tunga att hafva en dylik ölförsäljning i sitt grannskap. Det är ju uppenbart, att om öltrafiken till följd af den nya förordningen kommer att lida inkränkning på vissa håll, men tillfälle gifves denna trafik att å andra ställen fortgå såsom förut, så kommer man att söka använda dessa tillfällen ännu mer än hittills. Jag beder således att man särskildt ville fasthålla, att det icke är någon obetydlighet.

*Öfvergångs-
bestämmelser
rörande
skjutsentre-
prenörs rätt
till utskänk-
ning af
maltdrycker.
(Forts.)*

Af de från Kungl. Maj:ts befallningshafvande infordrade yttrandena innehöllo fyra, nämligen för de län, i hvilka entreprenadkontrakten gingo till ända redan den 1 januari detta år, att man icke hade behof af några öfvergångsstadganden i dessa län med undantag möjligen af ett län. Från nio Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkommo yttranden, gående ut därpå, att öfvergångsbestämmelser af ifrågavarande art icke vore af behofvet påkallade, hvarjämte det intygades, att rättighet till utskänkning af maltdrycker vid skjutsanstalterna i dessa län icke vore af större betydelse, hvarför det icke heller syntes vara någon olägenhet att låta den upphöra redan från och med den 1 januari 1906. Från öfriga län inkommo skiljaktiga yttranden, men det ansågs att särskilda bestämmelser vore nödvändiga. Från ett län framställdes icke något förslag. Från tvenne län hemställdes att, när omständigheterna ansågos därtill föranleda, skjutsanstalts-föreståndare fortfarande skulle lämnas rätt att utöfva ifrågavarande utskänkning. Från sex län föreslogs, att hittills gällande ordning i hufvudsak skulle bibehållas. I ett län ansåg Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att genom särskilda bestämmelser möjlighet borde beredas skjutsstationsföreståndare att få behålla deras rätt till utskänkning, hvaremot detta i fråga om gästgifvarne icke ansågs nödvändigt, ty de skulle i hufvudsak enligt den nya författningen bibehålla den rätt till utskänkning, som de förut innehaft. Från ett län hemställdes, att skjutsstationsföreståndare skulle erhålla samma rätt, som numera tillkomme gästgifvare. Dessutom är att märka, att i de yttranden, hvilka afgifvits af de sex Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilka nu uttalade sig för öfvergångsstadganden, hafva åtskilliga framhållit, att sådana icke äro behöfliga. Så t. ex. har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län sagt, att från kronofogdarne infordrade yttranden synas i allmänhet gifva vid handen, att särskilda olägenheter icke vore att befara, om öfvergångsstadgandena uteblefve. Likaså har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, sedan det upplysts, att vid det öfvervägande flertalet skjutsanstalter försåldes

Öfvergångsbestämmelser rörande skjutsentreprenörs rätt till utskänkning af maltdrycker.
(Forts.)

antingen sprit i laga ordning eller vin och öl med stöd af 3 § af 1885 års ölförsäljningslag, och att tvenne skjutsstationsföreståndare icke begagnade sig af sin rätt i förevarande afseende, förklarar, att, om rätten till utskänkning af maltdrycker lagligen utöfvades, så vore den ganska litet inbringande för dess innehafvare, hvadan de genom dess borttagande icke skulle tillskyndas något större afbräck, och således några större olägenheter icke vore att befara häraf.

Om man nu vänder tillbaka till den fråga, som först uppställdes af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, huruvida alltför stora olägenheter i antydt afseende kunde vara att emotse, hafva svaren i öfvervägande antal fall utfallit så, att stora olägenheter icke äro att emotse. Konsekvensen hade väl då varit, att herr statsrådet icke vidtagit någon åtgärd. Nuvarande chefen för jordbruksdepartementet har emellertid varit af en annan mening. Han har stödt sig väsentligen på de sex utlåtandena från de Konungens befallningshafvande, som uttalar sig för dessa öfvergångsstadganden, och vidare på ett yttrande af kammarkollegium i en annan närliggande fråga. Konungens befallningshafvande i Jönköpings län hade nämligen ingått till Kungl. Maj:t med hemställen, huruvida icke dessa rättigheter skulle kunna indragas, och härom yttrade kammarkollegium, att det i frågan hade intet att anföra, sedan den nya lagen tillkommit, men ansåge kollegium dock, att till undvikande af kränkning af enskildes rätt de åsyftade förändringarna skulle tillämpas först i den mån nu gällande entreprenadkontrakt utginge. Det är att märka, att yttrandet har afgifvits af kammarkollegium i ett annat ärende än det här föreliggande, och att kollegium sålunda icke haft tillgång till de upplysningar, Konungens befallningshafvande från olika orter hafva afgifvit i frågan. Hade dessa upplysningar legat före hos kammarkollegium, skulle måhända kollegiets uttalande erhållit en annan lydelse. Nu gör herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet gällande, att entreprenadkontrakten äro ingångna mellan staten och entreprenörerna, samt att desse påräknat att få åtnjuta de rättigheter, som gällde vid kontraktens ingående. För mig synes detta ligga nära en mycket betänklig grundsats. Skulle nämligen en enskild kunna påfordra, att aftal, som han ingått under en viss gällande lag, ovillkorligen borde gälla under hela den aftalade tiden utan hänsyn till de nya lagar, som kunna tillkomma under tiden, så skulle det enligt min uppfattning leda till allt annat än ordning och reda. Skjutsentreprenörerna hafva under hela den föregående tiden varit oförhindrade att förbehålla sig uppsägningsrätt; och jag känner särskildt ett fall, då sådant har skett, då vederbörande skjutsentreprenör begärt och fått uppsägningsrätt sig tillerkänd i kontraktet. Han har haft den riktiga och sunda uppfattningen af sin ställning härvidlag.

Utskottet har såsom skäl för sitt utlåtande endast anfört, att utskottet på grund af öde i berörda utdrag af statsrådsprotokollet till stöd för förslaget anförda skäl finner detsamma billigt och af förhållandena påkalladt. Att förslaget icke är af behovet påkalladt, anser jag vara styrkt af flertalet yttranden från Konungens befallnings-

hafvande i de olika länen, och det styrkes måhända ytterligare af en sak, om hvilken, såvidt jag kunnat finna, någon utredning icke föreligger. Huru lyda nämligen de kontrakt, som äro utfärdade i dessa fall? De entreprenadkontrakt, jag lyckats få del af, röra dels det län jag själf tillhör och dels Stockholms län. Uti ifrågavarande kontrakt, från Jönköpings län, finnes en bestämmelse, att skjutsentreprenören är underkastad de förlindelser och det ansvar, som i afseende på resandes fortskaffande m. m. äro skjutsentreprenör ålagda enligt Kungl. Maj:ts nådiga stadga den 31 maj 1878 eller framdeles kunna honom åläggas. När sålunda en skjutsentreprenör enligt det af honom underskrifna kontraktet måste finna sig i de förbindelser, som framdeles kunna honom åläggas, hvad har han då för anspråk att kunna i strid mot en ny lag bibehållas vid gamla rättigheter? Jag kan icke finna ringaste grund därför. Kontrakten från Stockholms län innehålla först uppgift å de skyldigheter, entreprenören åtager sig, och så, heter det vidare, erhåller han följande förmåner: 1:o rätt att uppbära en viss skjutslega, 2:o rätt till författningensliga lega för åkdon och selyg samt 3:o rätt att i årligt bidrag erhålla en viss summa, som halfårsvis utbetalas till skjutsentreprenören. Det finnes icke ett ord om flera rättigheter.

Öfvergångsbestämmelser rörande skjutsentreprenörens rätt till utskänkning af maltdrycker.
(Forts.)

I utskottets utlåtande säges, att förslaget icke allenast vore af behovet påkalladt utan också billigt. Såsom jag förut framhållit, anser jag förslaget ytterst obilligt för den allmänhet, det närmast rör, och hvilken kommer att lida af detsamma.

Jag är af dessa skäl för min del öfvertygad om, att det rätta vore att afslå denna utskottets hemställan, och om någon annan inom kammaren skulle vilja göra yrkande därpå, skall jag vara den förste att biträda det. Jag tilltror mig emellertid icke för min ringa del förmåga att så kraftigt hafva framlagt de skäl, som för mig förefinnas, att jag anser mig kunna vinna det jag önskar med ett sådant yrkande, och därför vill jag inskränka mig till att yrka återremiss, på grund af det skälet först och främst, att en utredning ovilkorligen behöfves beträffande entreprenadkontrakten. Det är ju undantagsförhållanden, för hvilka man här skulle lagstifta. Bör man då på grund af sådana förhållanden bilda en ny rättighet för personer, hvilka icke äro i behof af denna undantagslagstiftning? Vidare kan genom en återremiss blifva grundligare utredt, huruvida det icke vore skäl i att ordna saken antingen på det sätt, som enligt hvad jag sade föreslagits af vissa Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att rättigheterna delvis må bibehållas, eller också möjligen på det sätt, att entreprenörerna tillerkändes rättighet att uppsäga sina kontrakt.

Då jag ryss talade om, att jag ansåg nu föreslagna öfvergångsstadganden obehöfliga, glömde jag tillägga, att redan uti 1905 års stadga finnas en mängd öfvergångsstadganden. De äro, såsom herrarne veta, upptagna i fem olika moment och hafva således i afseende å lydelsen varit föremål för särdeles noggrann pröfning, och det finnes äfven skjutsstationsföreståndare, som fogat sig i dessa bestämmelser. En sådan föreståndare har, efter hvad jag särskildt vet, i behörig tid, d. v. s. före augusti månads utgång sistlidet år, ingått till Kungl. Maj:ts befallningshafvande med begäran om rätt att få sälja öl. Här

Öfvergångs-
bestämmelser
rörande
skjutsentre-
prenörs rätt
till utskänk-
ning af
maltdrycker.
(Forts.)

finnes sålunda ett öfvergångsstadgande, som är af Riksdagen antaget och kan tillämpas.

Såsom sagdt, yrkar jag, herr grefve och talman, återremiss.

Herr statsrådet Tamm: Hvad denna frågas förhistoria beträffar, behöver jag icke uppehålla mig vid den, då föregående talare så fullständigt redogjort för densamma liksom för hvad vid ärendets senaste behandling förekommit. Jag skall endast bedja att i största korthet få bemöta hans påståenden. Han framhöll, att jag skulle hafva stödt mig endast på sex länsstyrelser och kammarkollegii ut-sagor. Det är visserligen sant, att icke samtliga Kungl. Maj:ts befallningshafvande yttrat sig på samma sätt i frågan, men jag delar fullkomligt min företrädares uppfattning, sådan han uttalat den till statsrådsprotokollet, och ser således saken hufvudsakligen från rättens synpunkt. Jag tror den ärade talaren sett den ur en med min i så måtto olika synvinkel, att han sett mer på lämpligheten. Jag åter tror mig genom mina förslag hafva förfäktat endast rättssynpunkten härvidlag. Talaren nämnde nu i detta afseende, att dessa mellan staten och skjutsstationsföreståndarne upprättade kontrakt icke skulle behöfva tillmätas gällande kraft gent emot en senare inträffad lag-ändring. Jag har dock i anförandet till statsrådsprotokollet sökt visa, att dessa entreprenadkontrakt dock hade till förutsättning då gällande författningar rörande försäljning af maltdrycker vid skjutsstationerna. De äro således ingångna mellan staten och enskilda personer på grund af gällande författning, med hvilken således dessa personer haft rättighet att räkna, och hvilken, såsom jag förmodar, de äfven i de flesta fall säkert tagit i betraktande.

Vidare nämndes nyss, att detta icke vore en obetydlig fråga och det ur en synpunkt, för hvilken jag för min del fullständigt böjer mig, erkännande dess riktighet, nämligen att obehag skulle förorsakas för den hela trakt, där rätt till sådan utskänkning förefinnes. Men häremot finnes korrektiv redan uti hittills gällande bestämmelser, blott de tillämpas, i det att Kungl. Maj:ts befallningshafvande äger rätt att vid sådana tillfällen indraga dessa rättigheter. Äfven ur en annan synpunkt är frågan icke obetydlig; det är nämligen ett icke ringa antal skjutsstationsföreståndare, som saken här gäller, tillsammans 1,125, och äfven med erkännande af riktigheten utaf det exempel, den ärade talaren framdrog, på grund hvaraf han ansåg personerna i fråga icke komma att blifva lidande genom den nya ordningen, så är det säkerligen äfven ett stort antal af samma personer, hvilka skulle lida intrång. Jag kan härvidlag referera till styrelserna för tvenne särskilda föreningar i Norrland, hvilka gjort framställning om öfvergångsstadgandens införande.

Med den ståndpunkt jag intager, kan jag således icke se annat än att det är en riktig sak, att mellan staten och enskilda ingångna aftal såvidt möjligt upprätthållas, och om man erkänner detta vara rätt och rättvist, kan jag, herr grefve och talman, icke finna annat än att lagutskottets föreliggande framställning bör bifallas.

Herr Sjöcrona: Jag skall anhålla att först få erinra därom, att

den ifrågavaande bestämmelsen i skjutsstadgan, som från och med detta år är ändrad och delvis upphäfd, innehöll ingenting annat, än att gästgifvare, som bestred skjutsning, eller skjutsstationsföreståndare fick utskänka maldrycker till vägfärande.

Öfvergångsbestämmelser rörande skjutscentreprenörs rätt till utskänkning af maldrycker.
(Forts.)

Redan då frågan om skjutsväsendets reglering år 1878 behandlades i civildepartementet, uttalade jag bestämda betänkligheter mot att införa en sådan bestämmelse i skjutsstadgan, emedan jag befarade, att en sådan bestämmelse skulle misstydas och gifva anledning till oordningar och trassel. Den blef emellertid antagen, men erfarenheten har nu visat, att jag hade fullkomligt rätt i mina betänkligheter. Den blef, som sagdt, antagen, men det vågar jag alldeles bestämdt påstå, att ingen då tänkte sig, att denna bestämmelse skulle kunna tillämpas så, att gästgifverier och skjutsstationer skulle blifva verkliga ölkrogar för den kringliggande byggden. Detta trodde man sig hafva förekommit genom användande af ordet *vägfärande*. Nu har emellertid erfarenheten visat, att domstolarna mången gång tolka detta ord mycket extensivt, och att man icke alltid kunnat stäffa dessa mycket öfverklagade missbruk. Jag vill i förbigående först fästa uppmärksamheten på att, om lagen riktigt tillämpades, skulle man, ifall den nu ifrågasatta försäljningsrätt medgäfvos gästgifvare och skjutsstationsföreståndare, med den förut gällande lagen i hand ännu kunna stäffa sådana missbruk.

För min del anser jag, att den, som velat öfvertaga skjutsning, icke enligt gällande lag haft rätt att fästa sig vid annat än under hvilka villkor han kunnat åtaga sig skjutsningen och alldeles icke att spekulera på att genom en oriktig och med skjutsstadgans anda och mening icke öfverensstämmande tillämpning af nämnda lagbud göra stor förtjänst på ölkrogeri. Det skulle blifvit en ren obetydlighet för honom den förtjänst, han kunnat vinna genom att utöfva försäljningen i full öfverensstämmelse med detta af mig omnämnda stadgande — eller att han icke får sälja till andra än verkliga *vägfärande*. Jag har således för min del ansett, att entreprenörerna få stå sitt kast, om de haft en sådan spekulation. Och hade jag icke haft den åsikten, skulle jag visst icke, då ärendet här behandlades sista riksdagen, underlåtit att fästa uppmärksamheten på att öfvergångsbestämmelser möjligen kunde vara af behofvet påkallade. Nu har emellertid, såsom det inhämtas af den kungl. propositionen, ganska allmänt inom vårt land gjort sig gällande den uppfattningen, att en rättskränkning skulle äga rum, om man förmenade skjutsstationsföreståndare helt och hållet och gästgifvare, i vidsträcktare mån än till spisande gäster, att utskänka maldrycker. Detta gaf anledning till den förut omnämnda cirkulärskrifvelsen af dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Odelberg. Jag inhämtade med anledning däraf yttranden från fögderierna, och i dessa yttranden omförmaldes, såsom också herr von Mentzer antydt, att i vissa delar af länet icke behöfdes något öfvergångsstadgande, emedan där icke förekom någon egentlig ölutskänkning vid skjutsanstalterna. Men på andra ställen förekom däremot sådan utskänkning och det i ganska vidsträckt omfattning; och med afseende å dessa fall uttalades allmänt den uppfattningen, att det skulle vara en verklig rättskränk-

Öfvergångs- ning, om man förmenade vederbörande att fortsätta, såsom de nu
bestämmelser hade gjort, under ett eller annat år. Man hörde till och med sägas,
rörande att en eller annan entreprenör uttryckligen förklarar: »får jag icke
skjutsentreprenörs rätt fortsätta att sälja öl, anser jag mig berättigad att bryta kontraktet,
till utskänking och jag bestrider icke skjutsningen längre.» Detta — förstå herrarna —
ning af kan ju leda till en mängd obehag och trassel. Då jag fann den
malldrucker. åsikten vara ganska allmänt utbredd, att det skulle innebära en verklig
(Forts.) rättskränkning, om man icke tillåte, att de fingo fortsätta, ansåg jag
mig i en sak sådan som denna böra böja mig för den uppfattningen
och hemställde därför i mitt utlåtande, att ett öfvergångsstadgande
måtte medgifvas, och härom har nu Kungl. Maj:t afgifvit förslag.

Herrarna finna på hvad jag nu anfört, att jag just icke skulle
sörja öfver om utskottets betänkande icke blifve bifallet, men jag
anser det bäst och lämpligast vara, att Kungl. Maj:ts proposition bi-
falles, och därför skall jag tillåta mig yrka bifall till utskottets hem-
ställan.

Herr Wieselgren: Då frågan föregående riksdag förelåg till
kammarens afgörande, hade vi ju all anledning att tänka på äfven
det förhållande, som vid detta tillfälle blifvit berördt.

Jag delar i alla afseenden den uppfattning i saken, som lag-
utskottets ordförande i första hälften af det nyss hållna anförandet
har erinrat oss om. Det är ovillkorligen så att, om en spekulant på
att ombesörja skjutning mera spekulerar på att skaffa sig möjlighet
att utskänka öl och på denna senare spekulation blir kuggad, så har
däri genom icke någon kränkning af hans rätt blifvit begången. Det
är ju dock just fråga om att undvika en rättskränkning. Då jag nu
icke kan komma till den uppfattningen, att den minsta rättskränk-
ning genom ifrågavarande författning tillfogas en sådan spekulant,
kan jag icke instämma med den siste ärade talaren i den slutsats,
till hvilken han kom; utan står jag fortfarande, i år liksom i fjol,
på den ståndpunkt, som fick uttryck i den då beslutade författningen.

På grund här af ber jag att få tillkännagifva, att jag icke kan
bifalla det nu föredragna lagutskottsbetänkandet, utan yrkar jag af-
slag å detsamma.

Herr von Mentzer: Herr statsrådet och chefen för kungl. jord-
bruksdepartementet uppfattade mitt föregående yttrande så, att jag
skulle hafva sagt, att han stödde sig endast på sex Konungens be-
fallningshafvande.

Om jag så olyckligt uttryckte mig, hoppas jag, att herrarna icke
fingo det intrycket, då jag, så godt jag kunde, redogjorde för samt-
liga Konungens befallningshafvandes yttranden. Min mening var att
säga, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hade
speciellt anslutit sig till den mening, som uttalats af allenast sex
Konungens befallningshafvande.

Sedan hafvade herr statsrådet och chefen för jordbruksdeparte-
mentet, att han stod icke på den ståndpunkten som utskottet —
utskottet utgick från billighet och hvad förhållandena kräfde — men
han utgick från rättens synpunkt. Då det är fråga om rätten, hafva

vi anledning att komma ihåg, att denna rätt, såvidt jag har mig bekant, har sitt ursprung från byggningsbalken 28 kap. 4 § och från gästgifveriförordningen den 12 december 1734. I byggningsbalkens 28 kap. 4 § heter det: »gästgifvare må sälja vin och öl, kanne- och stoptals, och matvaror, som han gitter och förmår hålla», och i gästgifveriförordningen heter det: »gästgifvare i städer och på landet skola efter deras villkor och landsens lägenhet till de resandes behof vara försedda» med öl och åtskilligt annat, som finnes uppräknadt. Enligt dessa lagrum hade gästgifvarne *skyldighet* att tillhandahålla öl, men — märk väl — *till de resandes behof*. Sedan kom 1878 års skjutsstadga och uti den ändrades stadgandet därhän, att skjutsanstaltsföreståndare skulle hafva rättighet, men icke skyldighet att sälja öl. Jag har sökt i vederbörande kommittébetänkande, kungl. proposition och utskotts-utlåtande, huru det då skulle förhålla sig med denna rättighet, och såvidt jag kunnat finna, afsåg det nya stadgandet endast att befria skjutsstationsföreståndarna från en skyldighet, men ingalunda att skänka dem någon ny rättighet, utan den rättighet, som de enligt 1878 års skjutsstadga skulle få, den låg alltjämt kvar under det stadgandet, att det skulle vara *till de resandes behof* och *icke längre än till de resandes behof*. Nu har, såsom lagutskottets ärade ordförande antydt, här kommit en praxis, som nog sträcker sig ganska vidt öfver de resandes behof, och den sträcker sig nog så långt, att i realiteten innebär öfvergångsstadgandet icke det, att vi förvara en rättighet åt skjutsstationsföreståndarna och gästgifvarne, utan vi hålla endast öppet för dem ett tillfälle att missbruka lagen. Då sade herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att Konungens befallningshafvande hafva ju att, så snart missbruk förekomma, indraga rättigheten. I detta fall kan jag hänvisa just till Konungens befallningshafvandes i Jönköpings län förut af mig berörda underdåniga framställning om upphörande af dessa rättigheter. Däri framhåller Konungens befallningshafvande, att det är två skilda saker att åstadkomma laga bevisning om att det är missbruk och att den allmänt kända öfvertygelsen och intrycket af det verkliga förhållande, som finnes, är, att missbruk äger rum. Konungens befallningshafvande har naturligtvis svårt att indraga en rättighet, förrän missbruk blifvit lagligen styrkt, men att *lagligen styrka* att missbruk förekommit kan vara ganska svårt. Det kan förekomma många missbruk, som icke kunna lagligen styrkas, men som ändå kunna vara mycket svåra.

Så gaf herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet oss den upplysningen, att det finnes 1125 skjutsstationsföreståndare. Jag för min del blef icke riktigt viss om den upplysningens betydelse. Möjligen kan det bero på bristande uppfattning hos mig, men jag uppfattade det så, att det var 1125 skjutsstationsföreståndare, som skulle lida af att nu åsyftade öfvergångsstadgande icke finnes. Jag antager, att 1125 är antalet på samtliga skjutsstationsföreståndare, som finnas, och icke på dem, som saken i verkligheten kan angå. Vi hafva redan klart för oss, att saken angår icke skjutsstationsföreståndarna i fyra län, och så kan den icke, såvidt jag förstår, angå dem i Jönköpings län och kanske icke heller i flera andra län.

Öfvergångsbestämmelser rörande skjutsentreprenörs rätt till utskänkning af maltdrycker.
(Forts.)

*Öfvergångs-
bestämmelser
rörande
skjutsentreprenörs rätt
till utskänkning af
maltärycker.*
(Forts.)

Den af lagutskottets ärade ordförande påpekade allmänna uppfattningen vågar jag bestrida. Den allmänna uppfattningen, att här verkligen finnes ett behof, är ju redan motsagd af flertalet af Konungens befallningshafvande, och skulle man gå ut bland allmänheten, tror jag, att vi skulle få ännu kraftigare svar, men i en annan riktning än den herr Sjöcrona tror vara den allmänna.

Så sade den ärade ordföranden i lagutskottet, att en uppsägning skulle medföra åtskilliga obehag. Ja, det kan hända, men jämförda med de obehag, som jag upprepade gånger haft tillfälle framhålla, och de obehag, som arbetsgifvare hafva af att se sina arbetare gå och lägga ner sina hårdt förvärfvade pengar på ifrågavarande ölförsäljningsställen, och dem föräldrar hafva vid att se ungdomen samlas på gästgifvaregårdar och skjutsstationer, där ölet strömmar, äro de förra obehagen mycket obetydliga.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu föredragna utlåtande vore framställda följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställan skulle afslås; och 3:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *von Mentzer* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits afslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan;

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—64;

Nej—19.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflämnade kungl. propositionen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Cavalli* under 14 dagar från innevarande dag, herr *Enhörning* från och med den 10 till och med den 21 i denna månad och herr *Herdin* under 3 veckor, räknadt från och med den 12 innevarande februari.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under sammanträdet bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,56 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.
